

Goda utsikter

Den mörka årstiden har för länge sedan slagit klorna i oss och 2009 väntar runt hörnet. Så här i nummer 4 av den nya Utsikt kan det därför vara på sin plats att sammanfatta det år som gått.

Glädjande nog har vi varit med i en rad olika och spännande sammanhang. Arrangemang som genomförts såväl lokalt som globalt. En del av dem blickade bakåt som vid Sveriges ögonläkarförenings 100-årsjubileum, andra handlade om nutid och framtid. Kollegor har givit oss rapporter från möten och konferenser i Hong Kong, Wien, Fort Lauderdale och Budapest. Tillsammans med information om undersökningar, rapporter, utbildningar, produkter, hemsidor och annat som är viktigt för utvecklingen i branschen, så tycker vi att syftet med det här nyhetsbladet väl har uppnåtts.

Ändå vill vi gärna ta ett steg till när det gäller innehållet. Eftersom Utsikt är tänkt att vara ett forum för oftalmologer, så vill vi gärna ha synpunkter på innehåll, mer idéer och förslag från dig som läsare när det gäller vad vi bör spegla för ämnen. Vad vill du veta mer om, finns det områden där vi kan bidra med att skapa ytterligare kunskap eller funderar du på en idé som skulle kunna bli en intressant artikel eller ett spännande debattinlägg? Finns det kanske en helt ny dimension vi kan tillföra, en återkommande spalt, en frågeruta eller en blänkare som presenterar ny utrustning. Vi är öppna för förslag och kommer samtidigt att fortsätta på den inslagna linjen och sträva efter en väl avvägd mix i artikelsortimentet. Skulle en elektronisk tidning vara intressant?

Till slut vill jag önska dig en skön avslutning på det år som gått och en bra början på nästa. Hör gärna av dig med tankar och idéer.

Då kan det bli ännu bättre Utsikt under 2009.

Margaretha Olofsdotter

Musik i mörker

I ett historiskt perspektiv finns det många artister och kompositörer som lidit av någon sorts synskada. Att det statistiskt sett skulle finnas någon koppling är otänkbart, snarare handlar det om att personer inom dessa grupper tydligare exponeras för sin publik och på så sätt även deras synskada.

Vad man däremot kan diskutera är i vilken utsträckning synskadorna påverkat deras möjlighet att utöva sin konstform. En snabb översikt bakåt i historien pekar på en tydlig skillnad mellan de som skapar musik och de som framför den.

De stora kompositörerna

Johan Sebastian Bach led hela sitt liv av nedsatt syn, inflammationer och ögonvärk. Någon exakt diagnos är inte känd, men forskare har bland annat gissat på att det kunde vara fråga om ett kroniskt trångvinkelglaukom. Den kringresande engelske kirurgen John Taylor utförde "linsstick", vilket i princip gjorde Bach blind och hans sista verk "Die Kunst der Fuge" blev ofullbordad.

Hans samtida kollega *Georg Friedrich Händel* var redan som sjuåring skicklig på orgel, men han var också en duktig violinist, oboist och kapellmästare. Hans hälsotillstånd har diskuterats av många forskare. Händel har påståtts lida av såväl manisk-depressiv psykos som svår depression. Han sägs också ha haft förlamning i fyra fingrar, något som kan ha varit blyförgiftning, vilken troligen berodde på intaget av madeira och portvin som destillerats genom rör av bly. År 1751 fick han avbryta

komponerandet på grund av försämrad syn. Det antas att Händel led av både catarakt och kroniskt glaukom.

Den franske pianisten och kompositören *Maurice Ravel* fick sina första kompositioner publicerade redan som 20-åring. Vid 56 års ålder klagade han över sömnlöshet, dåligt minne och koncentrationssvårigheter. En läkarundersökning gav vid handen att han inte kunde känna igen varken

noter eller bokstäver, men konstigt nog ändå var kapabel att spela sina kompositioner ur minnet. Orsaken till sjukdomen har inte klarlagts, men mycket pekar på att Ravel led av Alzheimers sjukdom. Märkligt nog ogiltigförklarade han sin kända komposition Bolero

med motiveringen att den bara var ett begränsat experiment för orkester utan musikaliskt innehåll, ett tema i form av operonligt folkspel av spanskt-arabiskt ursprung och mycket enkel orkestrering. Musikkväden är ju som bekant av en helt annan uppfattning.

George Gershwin är fortfarande en av världens mest kända kompositörer, men han var också skicklig både som pianist och arrangör. Vid 28 års ålder började han klaga på kraftigt huvudvärk, synstörningar och doft hallucinationer

→ i form av lukten av bränt gummi i näsan. Symtomen antogs bero på stress, men en oftalmolog konstaterade att patienten hade dubbelsidig staspapill. Vid operation hittade man dessutom en malign tumör, glioblastoma och multiforme. Gershwin återfick aldrig medvetandet.

Världsartister trots sina handikapp.

Ella Fitzgerald blev berömd redan i unga år. Hon bar starrglasögon och hade ofta svårt att ta sig upp på scenen. Vål där verkade sjukdomen inte ha någon inverkan på hennes förmåga att agera. Rösterna, nyanseringen, rytmen och den fantastiska inlevelsen var något enastående. I efterhand framkom det att hon led av diabetes, vilket kan ha varit förklaringen till hennes synsvårigheter. Innan Ella dog tvingades man amputera båda hennes ben.

En annan legend var *Ray Charles*, som förlorade synen redan som barn på grund av medfött glaukom. Detta hindrade honom inte från att bli en av de allra främsta i sin genre. De mörka glasögonen blev nästan ett signum för hans person.

Detsamma gäller i hög grad också *Stevie Wonder*, fortfarande verksam och en av de främsta såväl som låtskrivare, kompositör och sångare. Han föddes en månad för tidigt och sattes i syreinkubator, vilket medförde att han blev blind på båda ögonen. I unga år träffade Stevie den före detta proffsboxaren *Berry Gordy Jr.* Genom att ansluta sig till dennes skivbolag var vägen till berömmelse utstakad.

George Shearing var blind sedan födseln. Trots detta fick han världsrykte som pianist och kompositör. Han hade en mycket speciell spelstil som innehöll såväl klassiskt som jazz. Orsaken till sjukdomen har aldrig klarlagts, en teori är att hans mamma egenhändigt försökte genomföra en abort. Det sägs att George en gång fick frågan om han varit blind i hela sitt liv. Han svarade: Inte ännu.

Det finns givetvis många fler spännande exempel på artister som vunnit framgångar utan att kunna se sin publik. Generellt sett kan man dock säga att de som skapade musik oftast inte kunde fortsätta sin gärning efter att de blivit blinda. Bland stjärnor som framför musik verkar dock synsvårigheter inte ha varit något hinder för att nå stora framgångar.

Torbjörn Wannerfeldt
Skribent, Dedicate

Källa: *Oftalmolog*, mars 2006

Reflektioner från SÖF årsmöte 3–5 sept 2008

Äntligen satte årsmötet igång och kring 300 nyfikna deltagare kunde mötas på Conventums lokaler i Örebro.

"En nästan hundraårig man planterade ett dadelträd ute i öknen. En förbipasserande frågade förvånat: Det tar ju minst femton år innan trädet bär frukt! Det kommer ju inte dig till gagn. Varför planterar du det?! Den äldre mannen svarade: Andra har planterat och vi har ätit. Nu får vi plantera så andra får äta!"

Denna tänkvärda historia berättade dr Amin Nasr, gästföreläsare från Libanon, vid en diskussion angående undervisning och forskning. Vikten av forskning var också ett ämne som SOE-stipendiatar Anders Behndig från Umeå pratade om med paralleller till Homeros och Odysseus.

ST-kursen i år handlade om ögonkirurgi med praktiska inslag i form av simulator och "wet-lab", där man fick träna suturering och injektionsteknik. Detta var ett populärt och efterfrågat ämne som lockade närmare 60 ST-läkare. För specialisterna hölls kurser om det senaste inom hornhinnekirurgi, retinala sjukdomar, glaukom samt smärttillstånd i ögat.

Årets Ilmari Rendahls föreläsning hölls av Ulf Stenevi som berättade om sina personliga erfarenheter av yrket.

De fria föredragen var många och berörde en uppsjö av ämnen med allt ifrån kliniska erfarenheter, till forskning på molekylärnivå. Vi fick bland annat höra om Anti-VEGF behandling även vid tillstånd i främre segmentet. Det var inspirerande att lära sig om nya behandlingsmöjligheter som till exempel Crosslinking. Samtidigt påminnes vi om att den vanligaste orsaken till blindhet i världen helt enkelt är bristen på glasögon!

I välkomstalet berättade klinikchefen i Örebro, Ingrid Johansson om sina minnen från sitt första ögonårsmöte, "då tyckte jag att alla såg gamla ut och jag kände ingen, idag slogs jag av tanken att alla ser unga ut..." Vi kommer också att minnas årets ögonårsmöte! Ögonläkarföreningens årsmöte känns som ett angeläget forum för att så kunskapsfrön och få nya idéer att plantera för framtiden.

Nazli Tavosian, Susanna Sagerfors
ST-läkare, Ögonkliniken, Örebro

Uppskattad aktivitet som lockade fram kreativitet med fantastiskt fina konstverk.

Uppskattad aktivitet "Måla ett öga"

Tack till alla dem som bidragit till att Pfizer AB kan donera 8 700 kronor till Svenska Glaukomförbundet.

Under årets SÖF-dagar i Örebro fanns det möjlighet att måla en akvarell med motiv av ett öga i Pfizers utställningsyta, och för varje målad tavla skänkte Pfizer AB 100 kronor till Svenska Glaukomförbundet. Vi värde-

sätter detta fina initiativ och uppskattar det stöd som ges av Pfizer, säger glaukomförbundets ordförande Lars Steen.

Pengarna betalas ut i samband med Pfizers traditionsenliga kvällsarrangemang under riksstämman som i år är den 27 nov i Göteborg.

Pfizer utmanar redan nu alla besökare till nästa års SÖF-dagar i Åre att måla ännu fler tavlor.

Svenska Glaukomklubben

Historik

Glaukomklubben startades i slutet av 1980-talet på initiativ av framförallt Berit Calissendorff och Wiliam Thorburn. Berit blev även vår första ordförande.

Klubbens mål var att popularisera glaukomvården bland landets ögonläkare som då mest verkade intressera sig för kataraktkirurgi.

Ett annat syfte var att försöka nå consensus angående trycksänkande behandling. En fråga som då delade ögonläkarkåren i två läger.

Första mötet var på en kursgård utanför Uppsala och efter livliga diskussioner kunde man konstatera att oenigheten bestod eller ökade.

Under 90-talet ordnades några möten i anslutning till ögonläkarföreningens årsmöten. Men anslutningen var dålig och vid mötet i Sundsvall 1997 kom nästan ingen och klubben insomnade lugnt och stilla.

Nystart

På initiativ av Bertil Lindblom fick klubben nytt liv år 2000. En stark styrelse utsågs och kontakter togs med finansiärer från näringslivet.

En hemsida på Internet öppnades: www.glaukomklubben.org

Det föll på min lott att ordna klubbmötena och 2001 hölls det första mötet efter nystarten i Katrineholm. Uppslutningen blev över all förväntan.

Alla åtta mötena vi haft sen millennieskiftet har varit fulltecknade. Det vill säga 70–80 deltagare.

Mötet sker alltid en torsdag till fredag, lunch till lunch.

Svenska Glaukomklubbens styrelse:

Bertil Lindblom, ordförande

Christina Lindén, sekreterare

Anders Bergström, webmaster

Torgny Lind, skattmästare

Albert Alm, Anders Heijl, Bengt Bergeå

Torgny Lind
Motala

2008-års möte

Den 18–19 september samlades cirka 60 stycken ögonläkare och representanter från läkemedelsindustrin till årligt möte med Svenska Glaukomklubben på Hotell Statt i Katrineholm.

Första programpunkt var hälsoekonomi och Gisela Kobelt inledde med en allmän beskrivning om hälsoekonomiska studier. Hon fortsatte sedan med hälsoekonomiska studier inriktade på glaukom och vad som är viktigt att tänka på och vilka svårigheter som finns när man ska lägga upp dem.

Albert Alm tog sedan vid och presenterade SBU-rapporten om glaukom. Vi fick en genomgång av antalet artiklar som hade granskats och hur många (få) av dem som höll tillräckligt hög vetenskaplig kvalitet för att vara med i granskningen. Han avslutade med frågeställningar och vilka slutsatser som kan dras av SBU-rapporten.

Anders Heijl fortsatte med en presentation av de nya EGS (European Glaucoma

Society) guidelines. Han tog upp skillnaderna mot tidigare guidelines och vi fick bland annat tipset att stycket om behandlingsmål var mest matnyttigt att läsa. Likaså vikten av att göra många synfält i början av sjukdomen för att kunna skilja på patienter med snabb respektive långsam progress. Dessa två grupper kan sedan behöva olika uppföljning och behandling. Föredragen följdes av en diskussion med Bertil Lindblom som moderator.

Dag två inledde Bertil Lindblom med en genomgång av trångvinkelglaukom, bland annat genom att visa flera utbildningsfilmer på www.gonioscopy.org. Därefter följde fallpresentationer och diskussion som Bertil och Lucian Vancea höll i.

Björn Svedberg beskrev Ultrabekel, en ultraljudsbehandling av trabekelverket. En pilotstudie genomfördes 2001, nu planeras en multicenterstudie och Björn önskar samarbete för att rekrytera patienter.

Anders Bergström talade om Post-traumatiska glaukom och orsaken till dessa.

Han föreslog att kammavinkeln ska kontrolleras efter en månad för att se eventuell Angel Recession.

Det vetenskapliga mötet avslutades med att Bertil ledde en interaktiv session, då vi blev presenterade olika patientfall och fick välja på olika behandlingsalternativ med våra mentometerknappar. Det uppstod många diskussioner utifrån våra olika svar och vi fick en bra möjlighet att lära av varandra.

Vissa av föredragen finns att läsa på Svenska Glaukomklubbens hemsida, www.glaukomklubben.org

Efter lunchen var det Svenska Glaukomklubbens Årsmöte.

Jag vill tacka styrelsen och de lokala arrangörerna för ett brett och mycket bra program, god mat och god samvaro med kollegor och samarbetspartners.

Hans Eriksson
Ögonklinken Jönköping

Redaktion

Ansvarig utgivare: Margaretha Olofsdotter,
Brand Manager Pfizer
Produktion: Dedicate AB,
Mona Rosell, projektansvarig
Kontakt: Pfizer AB, 191 90 Sollentuna,
Tel: 08-550 520 00.
margaretha.olofsdotter@pfizer.com

Visste du att...

Den 15 oktober var det Vita käppens dag, som uppmärksammats i Sverige sedan ett tiotal år tillbaka.

Vita käppens dag uppfanns i USA 1964 men är nu även en lokalt förankrad kampanjdag för synskadades rättigheter.

Elin – Talande ögoninformation

Undersökningar visar att cirka 25 procent av Sveriges vuxna befolkning har svårt att läsa och ta till sig information. www.ögoninformation.nu har lanserat en funktion som ska hjälpa besökare med bland annat nedsatt syn, att bättre kunna ta del av den information vi erbjuder på vår webbplats.

Funktionen LäsWEB 2.0, som är utvecklat av efaktum ApS och VoiceASP AS, är en applikation som ger tillgång till Internetanvändare att få texter upplästa samt bilder på webbplatsen beskrivna utan att ha något program installerad. LäsWEB 2.0 använder talsyntesen Elin, utvecklad av AcapelaGroup, Sverige. Med sitt naturliga tonfall anses Elin vara den bästa talsyntesen på den svenska marknaden i dagsläget.

Vedad Mehmedovic
Web adm

Kalendarium 2009

18–23 januari Maui, Hawaii, USA
Hawaiian Eye 2009

6–8 februari Rom, Italien
ESCRS Winter Refractive Surgery Meeting

6–9 mars San Diego, USA
American Glaucoma Society
Annual Meeting

4–8 april San Francisco, USA
ASCRS/ASOA Symposium and Congress

16–18 april Geneve, Schweiz
ICGS International Congress on Glaucoma
Surgery

17–21 april San Francisco, USA
AAPOS

3–7 maj Fort Lauderdale, USA
ARVO 2009

14–17 maj Nice, Frankrike
EuRetina

12 juni Bordeaux, Frankrike
International Conference on Femtosecond
Lasers in Ophthalmology

13–16 juni Amsterdam, Holland
SOE, Congress of the European Society of
Ophthalmology

18–21 juni Nürnberg, Tyskland
Congress of Ophthalmic Surgeons

8–11 juli Boston, USA
World Glaucoma Congress

26–28 augusti Åre/Östersund
Svenska ögonläkarföreningens årsmöte

12–16 september Barcelona, Spanien
Congress of the European Society of
Cataract and Refractive Surgeons

12–16 september Istanbul, Turkey
ECNP Congress

TBD september Katrineholm
Glaukomklubben

30 september–3 oktober Portoroz, Slovenien
EVER 2009

24–27 oktober San Francisco, USA
AAO, American Academy of Ophthalmology

3–6 december Rom, Italien
ISOPT, International Symposium on Ocular
Pharmacology and Therapeutics

Ögonprodukter från Pfizer

Xalatan®
latanoprost

Ögondroppar, lösning, latanoprost 50 mikrogram/ml. Rx. Ingår i läkemedelsförmånerna.
Indikation: Sänkning av det intraokulära trycket vid glaukom med öppen kammarvinkel samt vid okulär hypertension.

Dosering: En droppe dagligen i det sjuka ögat. Optimal trycksänkande effekt uppnås om Xalatan administreras på kvällen. Förpackningar: Ögondroppar 1x2,5 ml och 3x2,5 ml flaska.

För mer information se www.fass.se. Texten är baserad på produktresumén från 2006-05-29.
www.xalatan.se

Xalcom®
latanoprost/timolol

Ögondroppar, lösning, latanoprost 50 mikrogram och timolol 5 mg/ml. Rx. Ingår i läkemedelsförmånerna.
Indikation: Sänkning av det intraokulära trycket (IOP) hos patienter med öppenvinkelglaukom och okulär hypertension, vilka inte svarar tillräckligt på topikala betablockerare eller prostaglandinanaloger.

Dosering: En droppe dagligen i det sjuka ögat/ögonen.
Förpackningar: Ögondroppar 1x2,5 ml och 3x2,5 ml flaska.

För mer information se www.fass.se. Texten är baserad på produktresumén från 2007-07-05.

MACUGEN®
pegaptanib

0,3 mg injektionsvätska, lösning, pegaptanib för intravitreal användning. Rx. EF.

Indikation: Neovaskulär (våt) åldersrelaterad makuladegeneration (AMD).

Förpackning och priser: 0,3 mg injektionsvätska i förfylld endospruta, 6 283 kronor.

För mer information se www.fass.se. Texten är baserad på produktresumén från 2007-04.